

**ХОРАЗМ МАЪМУН
АКАДЕМИЯСИ
АХБОРОТНОМАСИ**

**ВЕСТНИК ХОРЕЗМСКОЙ АКАДЕМИИ МАЪМУНА
BULLETIN OF KHOREZM MAMUN ACADEMY**

2017-2

Мундарижа

БИОЛОГИЯ ФАНЛАРИ

Жуманиязов А., Рахимова М. Туркистон термити морфологиясининг алгебраик хусусиятлари.....	2
Хайитов Ё.К., Каландарова Д.Д. Биотехнологические методы очистки сточных вод.....	5

ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИ ФАНЛАРИ

Abdullaeva F.E. Turli xil o'g'it va sug'orish me'yorlarining "Zimnitsa" kuzgi bug'doy navining hosildorligiga ta'siri.....	8
Таджиев А., Янгибаева И. Кuzги буғдой алмашлаб экишда тупрокнинг инвертаза ферменти фаоллиги.....	12
Янгибаева И., Таджиев А. Полиз экинлари ва кuzги буғдой алмашлаб экишда тупрокнинг аспарагиназа ферменти фаоллигини ўрганиш	15

ИҚТИСОД ФАНЛАРИ

Джуманиязов У.И. Давлат – хусусий шерикчилик асосида корпоратив бошқарувни шакллантиришнинг илғор хорижий тажрибалари.....	18
Саидов Д. Хоразм вилоятида аҳолига транспорт хизматлари кўрсатишни янада ривожлантириш йўналишлари.....	26
Шаназарова Г.Б. Саноат корхоналари инновацион салоҳиятини баҳолашнинг айрим назарий-услубий масалалари.....	30
Машарипова М. Миллий иқтисодиётда хизмат кўрсатиш соҳалари ва кичик бизнесни жадал ривожлантириш хусусиятлари.....	38
Худайберганов Д. Товар ва хизматлар бозорида тадбиркорлик фаолиятини ривожлантириш йўналишлари.....	46
Абдуллаев Ф.О., Исмаилов А.Б. Минтақа иқтисодиётида лизинг хизматлари диверсификацияси.....	51

ТАРИХ ФАНЛАРИ

Мавлонов Ў.М., Каримов Я.А. Амударё сув йўлининг Марказий Осиё коммуникация тизимида тугган ўрни.....	55
Собиров Қ., Абдиримов Р. Қадимги Хоразмда шаҳарсозлик маданияти ва давлатчиликнинг илк манбалари.....	58
Исмоилов Ш.З. XVIII-XX асрнинг бошларида Хива хонлиги ва Россия империясининг дипломатик ва иқтисодий алоқалари тарихидан.....	61
Маткаримова Н.М. Миллий урф-одат ва маросимлар – юксак маънавиятнинг мезони.....	66
Egamberganova M.J. Xorazm vohasi o'zbeklari to'y marosimlarining transformatsiyalashuv jarayonlari.....	68

ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ

Ғаипова Ҳ. Матназар Абдулҳаким публицистикасида сўз ва шоирлик талқини.....	73
Ўразбоев А. Оғаҳий тарихий асарлари тилидаги айрим теонимлар хусусида.....	76
Худайберганова Д. Хоразм дostonлари тилида форсий қатлам.....	79
Матниёзов А.Р. Қадимги Хоразм ёзма ёдгорликлари.....	84

ТЕХНИКА ФАНЛАРИ

Собиров Б. Влияние сложного нагружения на деформации бетона при трехосном сжатии.....	91
---	----

ТИББИЁТ ФАНЛАРИ

Бабаджанова С.Х., Рахимова Ш.О., Сиддиков Х., Матқурбанов Н. Соғлом авлод тарбиялашда сколиоз касаллигининг салбий оқибатлари.....	95
--	----

иктисодий ривожлантириш якунлари ва 2011 йилга мўлжалланган энг муҳим устувор йўналишлари”га бағишланган мажлисидаги маърузаси \ \ Ўзбекистон овози. 2011 йил, 22-январь, № 11. 2-бет.

4. Ўзбекистон Республикаси Биринчи Президенти И.А.Каримовнинг “Хусусий мулк, кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни ишончли ҳимоя қилишни таъминлаш, уларни жадал ривожлантириш йўлидаги тўсиқларни бартараф этиш чора-тадбирлари тўғрисида”. 2015 йил 15 майдаги ПФ-4725 сонли фармони.

5. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Тадбиркорлик фаолиятининг жадал ривожланишини таъминлашга, хусусий мулкни ҳар томонлама ҳимоя қилишга ва ишбилармонлик муҳитини сифат жиҳатидан яхшилашга доир чора-тадбирлар тўғрисида”ги 05.10.2016 йил ПФ-4848 сонли фармони.

6. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 1 февралдаги “Тадбиркорлик субъектларига давлат хизматларини кўрсатиш механизмларини такомиллаштиришга доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги қарори.

7. Cbu.uz <http://cbu.uz/upload/Monetar/2016B8.pdf>

8. Ўзбекистон Республикаси Давлат статистика қўмитаси маълумотлари // stat.uz

9. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 17 мартдаги ПҚ-2843 сонли “Қорақалпоғистон Республикаси ва Хоразм вилоятида тадбиркорлик фаолиятини олиб бориш учун қўшимча қулай шароитлар яратиш чора-тадбирлари тўғрисида”ги қарори.

10. <http://qalampir.uz/news/shavkat-mirziyoev-horazmdagi-shifoxona-maktab-va-korxonalar-faoliyati-bilan-tanishdi-5926>

10. Болтабаев М.Р., Пардаев М.Қ. “Хизмат кўрсатиш соҳасини 2017-2020 йилларда ривожлантиришнинг асосий йўналишлари ва устувор вазифалари. Самарқанд: СамИСИ. 2017 йил.

11. Бозор, пул, кредит. Илмий-амалий ойлик журнал, № 1. 2017 йил, январь (236), 15-бет.

УДК 334.724

Дилшод Худайберганов (Урганч давлат университети) ТОВАР ВА ХИЗМАТЛАР БОЗОРИДА ТАДБИРКОРЛИК ФАОЛИЯТИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ЙЎНАЛИШЛАРИ

Аннотация. Мақолада Ўзбекистонни 2017-2021 йилларда иктимой-иктисодий ривожлантиришнинг Ҳаракатлар стратегиясини амалга оширишда товар ва хизматлар бозорида тадбиркорлик фаолиятининг ўрни ёритиб берилган.

Аннотация. В статье рассматривается роль предпринимательской деятельности в развитии рынка товаров и услуг, основные направления их развития в реализации стратегии действий социально-экономического развития Узбекистана на 2017-2021 гг.

Annotation. The article explores the role of entrepreneurial activity in the market of goods and services and the basic directions to use strategy of movement of economical-social development Uzbekistan in 2017-2021.

Калит сўзлар: Товар, хизмат, товар ва хизматлар бозори, тадбиркорлик, кичик бизнес, чакана товар айланмаси, чакана савдо айланмаси, экспорт хизмати, бозор конъюнктураси.

Ключевые слова: Товар, услуги, рынок товаров и услуг, предпринимательство, малый бизнес, розничной товарооборот, розничный торговый оборот, экспорт услуг, рыночная конъюнктура.

Key words: Goods, services, commodity markets and services, entrepreneurship, small business, retail trade, export service, services and market conditions.

Товар ва хизматлар бозори иқтисодий муносабатларни амалга оширишда фаол иштирок этадиган иқтисодиётнинг йирик тармоқлардан бири ҳисобланади. Ушбу бозорни ривожлантириш товарларни ишлаб чиқариб, уларни айирбошлаш жараёнини жадаллаштириш ва энг мақбул хизматларни кўрсатиш тизимларини яратишни тақозо қилади. Бозорда биринчи объект товар бўлса, иккинчи объект хизмат ҳисобланади. Товар ва хизматлар бозорининг субъектлари томонидан ушбу объектлар билан боғлиқ ишлар бажарилади.

Бевосита ушбу жараёнларнинг амалга оширилиши тадбиркорлик фаолиятининг натижаси ҳисобланади. Иқтисодиётни модернизациялаш ишлаб чиқариш, ижтимоий ва саноат инфратузилмалари, савдо соҳаси, молиявий ва инновацион фаолият каби соҳаларга муҳим ўзгартиришларни киритиш заруратини тақозо этади. Ушбу соҳаларни кенг тараққий қилдириш ўз навбатида тадбиркорликнинг ривожлантиришни талаб этади.

Тадбиркорлик фаолияти бугунги кунда бизнес фаолиятининг асосий қисми сифатида қаралиб, уни кенг миқёсда ривожлантиришга муҳим эътибор берилмоқда. Республика Президенти Ш.М.Мирзиёев таъкидлаганидек: “Ҳар бир хонадоннинг тадбиркорлик борасидаги имкониятини ўрганиш, молиялаштиришни кенгайтириш билан боғлиқ муаммоларини ҳал этиш, тадбиркорларни ишонтириш ва уларга амалий ёрдам бериш керак. Тадбиркорларнинг кўпчилиги ҳақиқий фуқаролик позициясида туриб, етим болалар ва ночор оилаларга, маҳаллалар ва ижтимоий соҳа муассасаларига бегараз ёрдам бермоқда” [3].

Шунга асосан, олиб борилаётган ислохотлар самарасини янада ошириш, давлат ва жамиятнинг ҳар томонлама ва жадал ривожланиши учун шарт-шароитлар яратиш, мамлакатимизни модернизация қилиш ҳамда ҳаётнинг барча соҳаларини либераллаштириш бўйича устувор йўналишларни амалга ошириш мақсадида аҳоли ва тадбиркорларни ўйлантираётган долзарб масалаларни ҳар томонлама ўрганиш, амалдаги қонунчилик, ҳуқуқни қўллаш амалиёти ва илғор хорижий тажрибани таҳлил қилиш, шунингдек кенг жамоатчилик муҳокамаси натижасида ишлаб чиқилган ҳамда қуйидагиларни назарда тутадиган 2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегияси ишлаб чиқилди [2].

Ушбу стратегиянинг асосий йўналишларидан бири иқтисодиётни янада ривожлантириш ва либераллаштиришга йўналтирилган макроиқтисодий барқарорликни мустаҳкамлаш ва юқори иқтисодий ўсиш суръатларини сақлаб қолиш, миллий иқтисодиётнинг рақобатбардошлигини ошириш, қишлоқ хўжалигини модернизация қилиш ва жадал ривожлантириш, иқтисодиётда давлат иштирокини камайтириш бўйича институционал ва таркибий ислохотларни давом эттириш, хусусий мулк ҳуқуқини ҳимоя қилиш ва унинг устувор мавқеини янада кучайтириш, кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик ривожини рағбатлантириш, ҳудудлар, туман ва шаҳарларни комплекс ва мутаносиб ҳолда ижтимоий-иқтисодий тараққий эттириш, инвестициявий муҳитни яхшилаш орқали мамлакат иқтисодиёти тармоқлари ва ҳудудларига хорижий сармояларни фаол жалб этиш ҳисобланади.

Шунингдек, тадбиркорлик кичик бизнес субъектларини ҳам ўз ичига бирлаштириб, иқтисодиётни жадал ривожлантиришга қаратилган омил бўлиб ҳам хизмат қилмоқда. Айни вақтда кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик иқтисодиётни ривожлантиришнинг энг муҳим омили, жамиятимиз ижтимоий-иқтисодий барқарорлигининг кафолатини таъминловчи кучларидан бири сифатида намоён бўлмоқда [6].

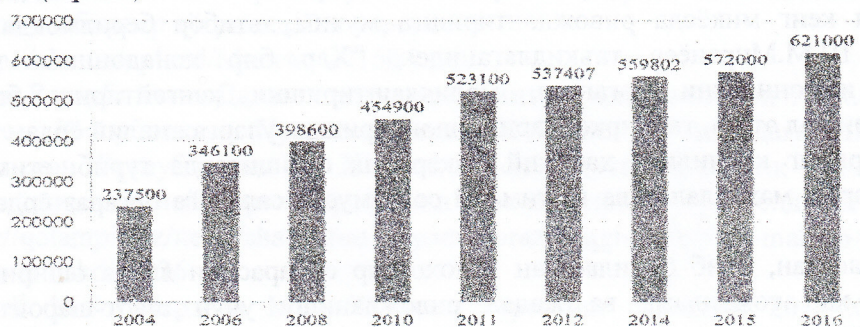
Дарҳақиқат, тадбиркорлик фаолиятини ривожлантириш долзарб масала ҳисобланиб, у хўжалик юритувчи субъектлардаги маълум фикрлаш доираси, ўзга хўжалик хулқи ва ўзига хос услубини яратиш тақозо этади. Чунки, тадбиркорлик фаолиятининг муҳим вазифаси индивидуал тадбиркор фаолияти ёки фирманинг самарали ишлашини таъминлашдан иборат бўлади. Бу эса янги шароит, янгиликлар ва хилма хил манбаларда белгиланган вазифаларни ҳал этиш учун мавжуд ресурслардан самарали фойдаланишни кўзлайди.

Мавжуд ресурслардан самарали фойдаланиш учун кулай ишбилармонлик мухитини яратиш ва мулкдан самарали фойдаланиш лозим. Бу борада махсус Фармон қабул қилиниб, унда республикамиздаги тадбиркорлик фаолиятини ривожлантириш учун қуйидаги энг устувор вазифалар белгиланган [1]:

- тадбиркор фаолиятини текширишларини қисқартириш;
- тадбиркор фаолиятига ноқонуний аралашиларни бартараф этиш;
- коррупцияга қарши курашиш;
- хорижий инвестицияларни жалб қилиш;
- экспортни рағбатлантириш;
- банк тизимини янада такомиллаштириш;
- “ягона дарча” марказлари хизматларини янада кенгайтириш.

Ўзбекистонда фаолият кўрсатаётган тадбиркорлик субъектлари сони йилдан - йилга ўсиб бормоқда (1-расм).

1-расм. Ўзбекистон Республикасида 2004-2016 йилларда фаолият кўрсатган тадбиркорлик субъектларининг сони [7]

Тадбиркорлик субъектлари сони 2004 йилда 237500 тани ташкил этган бўлса, бу кўрсаткич 2016 йилга келиб 621000 тани ташкил этган. Бундай ўсишнинг асосий сабаби тадбиркорлик субъектлари томонидан қонуний хилма - хил фаолият турлари билан шуғулланишлари, барча имкониятларнинг яратилиши ва янада кенгайтириши ҳисобланади.

Бирок, нисбатан барқарор ва бозор конъюнктураси ўзгаришларига тез мослашувчан, янги иш ўринлари яратиш имконини берадиган тадбиркорликни жадал ривожлантириш масаласини ҳал этиш муҳим аҳамиятга эга. Ана шу мақсадда қуйидаги вазифаларни амалга ошириш белгиланган [5]:

- иқтисодиётда рақобат мухитини таъминлаш;
- йирик корхоналар учун маҳсулот ва хизматлар етказиб бериш;
- янги иш ўринларини яратиш ва иккиламчи бандликни таъминлаш;
- бозор тизимининг мослашувчанлигини ошириш;
- илмий-техникавий инқилобни жадаллаштириш;
- ресурсларни ишлаб чиқаришга сафарбар этиш;
- солиқ тушумлари ҳажмининг ўсишини таъминлаш;
- аҳоли даромадлари даражасини барқарорлаштириш ва бошқалар.

Кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликнинг ялпи ички маҳсулот таркибидаги улуши ортиб бораётгани ва у мамлакатимиз иқтисодиётидаги етакчи кучга айланиб, бозорларимизни зарур товарлар ва хизматлар билан тўлдириш, аҳоли даромади ва фаровонлигини оширишнинг асосий манбаи, одамларни иш билан таъминлаш билан боғлиқ муаммоларни ҳал этишнинг муҳим омилига айлангани эътиборга сазовордир [4]. Тадбиркорлик аҳолининг иш билан таъминлаш муаммосини ҳал қилиш билан бирга, товар ва хизматлар бозори конъюнктурасининг бўлишини (бозор ўзгариши ва ҳолати) таъминлаб беради.

Шунингдек, ушбу соҳа мамлакат иқтисодиётида муҳим вазифаларни бажариш билан биргаликда, товар ва хизматлар бозорининг ривожига қуйидаги вазифаларни амалга ошириши орқали ижобий таъсир кўрсатади:

- истеъмолчиларга зарур бўлган маҳсулотларнинг тез сотилишини таъминлаш;
- бозорда вужудга келадиган масалаларни ҳал қилиш ва замонавий машина-ускуналар ва технологиядан фойдаланган ҳола сарфланган сармоянинг ўрнини қоплаш;
- рақобат муҳити, шакллари яратиш ҳамда бозор талабига жавоб берувчи ўстириш қобилиятига эга бўлиш;
- ишлаб чиқарувчиларнинг шахсий манфаатдорлиги ва ташаббусини таъминлаш ва ҳ.к.

Товар ва хизматлар бозорида тадбиркорлик фаолиятининг натижасида хўжалик юритувчи субъектларнинг мулкчилик шакллари бўйича чакана товар айланмаси, чакана савдо айланмаси ва пуллик хизмат кўрсатиш каби кўрсаткичлар ҳисобга олиниб, кенг тараққий қилмоқда. Хусусан, республикада 2015 йилда йирик корхоналарнинг чакана савдо товар айланмасининг ҳажми 9185,7 млрд. сўмни ташкил қилиб, бу 2014 йилга қараганда 9 фоизга ортди. Ҳамда чакана савдо товар айланмасининг таркибида йирик корхоналарнинг улуши 12,9 фоизни ташкил қилди.

2015 йилда хўжалик юритувчи субъектларнинг мулкчилик шакллари бўйича чакана товар айланмаси таркиби давлат ва нодавлат мулки ҳиссасига тўғри келди [8].

1-жадвал. 2015 йилда республикадаги хўжалик юритувчи субъектларнинг чакана товар айланмаси таркиби ҳақида маълумот

Чакана товар айланмасининг таркиби	млрд. сўмда	2014 йилга нисбатан фоиз ҳисобида	умумий ҳажмга нисбатан фоиз ҳисобида
Жами	71025,6	115,1	100,0
давлат мулки	95,4	0,115	0,1
нодавлат мулки	70930,2	114,9	99,9
нодавлат мулк таркибидаги фуқароларнинг хусусий мулки	51949,0	84,0	73,1

Ушбу жадвал маълумотлари 2015 йилда чакана савдо товар айланмаси 71025,6 млрд. сўмни ташкил қилиб, бу кўрсаткич 2014 йилга нисбатан 115,1 фоизни ташкил қилган. Бунда давлат мулки 95,4 млрд. сўмни (2014 йилга нисбатан 95,4 фоиз) ва нодавлат мулки 70930,2 млрд. сўмни (2014 йилга нисбатан 114,9 фоиз) ташкил этган. Шунингдек, тадбиркорлик субъектларининг чакана савдо товар айланмаси 16,0 фоизга кўпайиб, 61839,9 млрд. сўмга етди ва чакана савдо товар айланмасининг умумий ҳажмидаги улуши эса 87,1 фоизни ташкил этган.

Тадбиркорлик субъектлари товар айланмаси умумий ҳажмида уюшмаган савдо товар айланмаси 10843,6 млрд. сўмни ташкил қилди ёки ўтган йилга нисбатан 9,8 фоизга ўсди. Жами чакана савдо товар айланмаси ҳажмида ушбу секторнинг улуши 15,3 фоизни ташкил қилган.

2015 йилда чакана савдо товар айланмасининг таркиби йирик корхоналар ва кичик тадбиркорлик (шундан уюшмаган савдо товар айланмаси) соҳасига тўғри келди [8].

2-жадвал. 2015 йилда республикада чакана савдо товар айланмасининг таркиби

Чакана савдо товар айланмасининг таркиби	млрд. сўмда	2014 йилга нисбатан фоиз ҳисобида	умумий ҳажмга нисбатан фоиз ҳисобида
Жами	71025,6	115,1	100,0
йирик корхоналар	9185,7	109,0	12,9
кичик тадбиркорлик	61839,9	116,0	87,1
кичик тадбиркорликдаги уюшмаган савдо товар айланмаси	10843,6	109,8	15,3

Улардан ташқари, аҳолига пуллик хизматлар кўрсатишнинг асосий қисми корхона ва ташкилотлар томонидан амалга оширилиб, 15 трлн. сўмни ташкил қилди. Бу умумий ҳажмнинг 56,1 фоизини ташкил қилиб, 7,9 фоизга ошди. Яқка тартибдаги тадбиркорлар томонидан аҳолига кўрсатилган пуллик хизматларнинг ҳажми 14,9 фоизга ўсиб, 12 трлн.

сўмни ташкил қилди. Пуллик хизматларнинг умумий ҳажмидаги улуши эса 43,9 фоизни ташкил қилди. Аҳоли жон бошига кўрсатилган пуллик хизматлар ҳажми 873,7 минг сўмни ташкил этди ва бу 2014 йилга нисбатан 8,9 фоизга ошди. Аҳолига кўрсатилган умумий пуллик хизматлар ҳажмида нодавлат секторнинг улуши 86,5 фоизни ташкил этди.

Ана шулардан келиб чиқиб, республикамиз товар ва хизматлар бозорининг самарадорлигини оширишда кичик бизнес ва хусусий тадбиркорликни ривожлантириш стратегиясини ишлаб чиқиш лозим. Бу эса қуйидаги омиллар билан белгиланади:

- имтиёзлар, қулайликлар, фармонлар ва қарорлар;
- кредитлар (паст фоизли);
- давлат буюртмаларини кўпайтириш;
- экспорт имкониятларини яратиш.

Умуман олганда, товар ва хизматлар бозорида тадбиркорлик фаолияти бозорни самарали кенг тараққий қилдиришга, чакана товар айланмасини тезлаштиришга, товар ва хизматларнинг эркин алмашилишини таъминлашга, пуллик хизмат кўрсатиш тизимининг янада яхшиланишига олиб келади. Бу эса товар ва хизматлар бозорида тадбиркорликни ривожлантириш ҳар бир тармоқнинг мулкдор, тадбиркорларга айланиши ва ҳуқуқий асосларини такомиллаштиришни тақозо этади. Бунинг учун қуйидаги тадбирларни амалга ошириш лозим:

- бозор субъектларига солиқ имтиёзлари берилишини янада такомиллаштириш;
- бозор субъектларининг товар ва хизматларни айирбошлаш жараёнини ихтисослаштириш ҳамда алоқаларини интеграциялаш;
- товар ва хизматларни самарали амалга оширишга қаратилган савдо маркетингининг концепциясини яратиш;
- бозорда ички иқтисодий алоқаларни самарали ташкил этиб, уларни халқаро иқтисодий алоқалар билан уйғунлигини таъминлаш;
- янги тадбиркорлик фойдасини кўпайтириш имкониятларини топишга қаратилган чора-тадбирларни ишлаб чиқиш ва ҳ.к.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2016 йил 5 октябрдаги ПФ-4848-сонли “Тадбиркорлик фаолиятининг жадал ривожланишини таъминлашга, хусусий мулкни ҳар томонлама маъминлашга ҳимоя қилишга ва ишбилармонлик муҳитини сифати жиҳатидан яхшилашга доир кўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги Фармони. Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 2016 й., 40-сон, 467-модда.
2. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралда қабул қилинган ПФ-4947-сонли “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида”ги фармони. Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 2017 й., 6-сон, 70-модда.
3. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.М.Мирзиёевнинг мамлакатимизни 2016 йилда ижтимоий-иқтисодий ривожлантиришнинг асосий яқунлари ва 2017 йилга мўлжалланган иқтисодий дастурнинг энг муҳим устувор йўналишларига бағишланган Вазирлар Маҳкамасининг кенгайтирилган мажлисидаги маърузаси // “Хоразм ҳақиқати” газетаси. 2017 йил 18 январь. № 5 (19351).
4. Каримов И.А. Ўзбекистоннинг 16 йиллик мустақил тараққиёт йўли. Тошкент: “Ўзбекистон”. 2007. 41 б.
5. Лешенко Б.А., Матмуродов Ф.М., Бекбасова А.А. Тадбиркорлик фаолиятини бошқариш асослари. Ўқув қўлланма. Тошкент: ТАҚИ нашриёти. 2004.
6. “Иқтисодий ва инновацион технологиялар” илмий электрон журнали. № 1, январь-февраль, 2017 йил. Манба: www.iqtisodiyot.uz
7. Ўзбекистонда кичик тадбиркорлик. Статистик тўплам. Т., 2015 йил 4 ноябрь. 28-30 б.

8. www.stat.uz – Ўзбекистон Республикаси Давлат Статистика кўмитаси расмий веб-саҳифаси

Абдуллаев Ф.О., Исмаилов А.Б. (Урганч давлат университети)
МИНТАҚА ИҚТИСОДИЁТИДА ЛИЗИНГ ХИЗМАТЛАРИ ДИВЕРСИФИКАЦИЯСИ
(Хоразм вилояти мисолида)

Аннотация. Мазкур мақолада Ўзбекистонда лизинг хизматлари диверсификациялашувининг аҳамияти Хоразм вилояти мисолида таҳлилий маълумотлар асосида ёритиб берилган бўлиб, вилоятнинг лизинг хизматлар бозоридаги мавжуд ҳолати юзасидан SWOT таҳлили ўтказилган.

Аннотация. В статье на основе аналитических данных по Хорезмской области освещена важность диверсификации лизинговых услуг в Узбекистане, проведен SWOT анализ нынешнего состояния рынка лизинговых услуг области.

Abstract. The article includes information about the importance of diversification of leasing services in Uzbekistan based on the analytical data of Khorezm region, SWOT analysis were conducted on the current state of the leasing market in the region.

Калим сўзлар: лизинг, лизинг берувчи, лизинг тўловлари, лизинг портфели.

Ключевые слова: лизинг, лизингодатель, лизинговые платежи, лизинговый портфель.

Key words: leasing, lessor, leasing payments, leasing portfolio.

Кейинги йилларда мамлакатимиз иқтисодиётининг барча соҳаларини тубдан модернизация қилишга киришилган бўлиб, ўтган 2016 йилда мамлакат иқтисодиётига 16,6 миллиард АҚШ доллари миқдорида ёки 2015 йилга нисбатан 9,6 фоизга кўп инвестициялар йўналтирилди. Ўзлаштирилган хорижий инвестициялар ва кредитлар ҳажми 11,3 фоизга ўсди ва 3,7 миллиард доллардан ошиб кетди. Умумий қиймати 5,2 миллиард доллар бўлган 164 та йирик инвестиция лойиҳаларини амалга ошириш яқунланди [1]. Бу каби йирик ҳажмдаги лойиҳаларни амалга оширишда маҳаллий ва хорижий молия институтлари томонидан кўрсатиладиган хизматлар, хусусан лизинг хизматларининг салмоғи ва сифати муҳим аҳамият касб этади. Мамлакатимизда лизинг фаолиятини тартибга солиш ва ривожлантиришнинг ҳуқуқий-меъёрий асоси мустаҳкамланиб бормоқда. Жумладан, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2011 йил 21 майда қабул қилинган “Ўзбекистон Республикасида лизинг хизматларини янада ривожлантириш ва тартибга солиш чора-тадбирлари тўғрисида”ги қарори, Ўзбекистон Республикасининг “Гаров реестри тўғрисида”ги Қонуни ҳамда Ўзбекистон Республикаси Марказий банки бошқарувининг “Тижорат банкларида лизинг операцияларини амалга ошириш ва уларнинг бухгалтерия ҳисобини юритиш тартиби” тўғрисидаги низоми бугунги кунда лизинг бозори иштирокчиларининг самарали фаолият юритишига кенг шарт-шароитлар яратиб бермоқда.

Ҳуқуқий нормативлар мустаҳкамлиги йўлида Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ўзбекистон Республикасида инвестиция иқлими ва ишбилармонлик муҳитини янада такомиллаштиришга доир кўшимча чора-тадбирлар тўғрисида” 2014 йил 7 апрелдаги ПФ-4609 сонли Фармонида мувофиқ, шунингдек кредиторлар ҳуқуқлари тўғрисидаги ахборотнинг ягона реестрини шакллантириш, тадбиркорлик субъектларини молиялаштириш учун қулай шарт-шароитлар яратиш ҳамда гаров муносабатларини янада такомиллаштириш мақсадида Вазирлар Маҳкамасининг 2014 йил 12 июнда 155-сонли қарорида “Гаров реестри тўғрисида”ги Ўзбекистон Республикаси қонунини амалга ошириш чора-тадбирлари белгиланган [2]. Шунингдек, кейинги йилларда инвестиция муҳитини яхшилаш, хизмат кўрсатиш ва сервис соҳаларини, бевосита лизинг хизматлари ва сервис бозорини қўллаб-қувватлаш бўйича республикамиз ҳукуматининг олиб бораётган изчил иқтисодий сиёсати туфайли лизинг хизматлари ва сервис бозори кенгайиб бормоқда [3].